

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ

Η ποίηση του Κώστα Βάρναλη αντιπροσωπεύει τη νέα γενιά των ποιητών που εμφανίζονται στην πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα.

Αισθητικές τάσεις: Παρνασσισμός, αρχαιολατρία, αισθητισμός, «τέχνη για την τέχνη».

Φιλοσοφικές τάσεις: επιστημονισμός αλλά και αναθέρμανση της ιδεαλιστικής παράδοσης. Το πνευματικό πεδίο το επηρεάζει η κριτική στον αστικό πολιτισμό του Φρ.

Νίτσε

Ο Βάρναλης είναι ο πρώτος ποιητής που εκφράζει με την ποίησή του τον ιδεολογικό του αναπροσανατολισμό προς την κομμουνιστική επανάσταση. Σημειώνεται στροφή προς την μαρξιστική φιλοσοφία και την κομμουνιστική πολιτική (ΚΚΕ), με το έργο του το *Φως που καίει* (1922). Η πρώτη περίοδος, μέσα στο κλίμα ενός διονυσιασμού και αισθητισμού γράφει ποιήματα και εκδίδει τις πρώτες του συλλογές, όπου ξεχωρίζουν τα ποιήματα «Θυσία», «Ορέστης». Ο Βάρναλης συνεργάζεται με πολλά περιοδικά που είναι σημαντικά για την ιστορία της λογοτεχνίας του 20^{ου} αιώνα, μεταφράζει από την αρχαία ελληνική γραμματεία και από την γαλλική λογοτεχνία και δραματολογία.

Τόσο με το ποιητικό όσο και με το θεωρητικό (κριτικό, δοκιμιακό) του έργο, στη δεκαετία του 1920, επαναφέρει στο λογοτεχνικό προσκήνιο το θέμα της ποίησης του Διονυσίου Σολωμού. Ένας διάλογος με την ποίηση του Σολωμού και ειδικότερα με το έργο του *Ελεύθεροι Πολιορκημένοι* είναι το έργο του *Σκλάβοι Πολιορκημένοι* (1927). Ο Βάρναλης θα πρέπει να θεωρηθεί ένας από τους πρώτους που ανοίγουν το δρόμο σε τεχνικές του μοντερνισμού, ιδιαίτερα στις τεχνικές της ανατροπής, όπως είναι η παρωδία (επαναπραγμάτευση προηγούμενου κειμένου) και η σάτιρα. Παρόμοια και στις αναζητήσεις της φόρμας, με τις συνθετικές αισθητικές λύσεις των δύο έργων του *Φως που καίει* και *Σκλάβοι Πολιορκημένοι*.

- Ανάλυση των ποιημάτων «Ορέστης» (1914) και «Οι πόνοι της Παναγίας» (1927), (τα κείμενα από: Γεωργία Λαδογιάννη, *Σκοτεινή Ρίζα*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2014, σσ. 61-64).

«Ορέστης». Αντιπροσωπευτικό του βαρναλικού λυρισμού και ένα πρότυπο επαναπραγμάτευσης του αρχαίου μύθου. Ο εξαιρετικής ποιότητας λυρισμός του Βάρναλη αναδεικνύεται στη μουσική και μετρική ροή μιας φόρμας εξαιρετικά απαιτητικής όπως είναι το σονέτο. Ο ήρωας Ορέστης εμφανίζεται με στοιχεία ενός Διόνυσου ήδη από τον πρώτο στίχο. Ο ποιητής τον φαντάζεται σαν έναν νεαρό μποέμ της εποχής του να κινείται στους δρόμους των μεγάλων πόλεων, χτυπημένος, ωστόσο, από το πεπρωμένο και βρισκόμενος σε απόλυτο αδιέξοδο. Το αδιέξοδο ως στοιχείο της τραγικότητας του σύγχρονου ανθρώπου είναι ένα μοτίβο σχεδόν τυπικό στον μοντερνισμό, εξάλλου το μοτίβο του αδιεξόδου ως μια εκδοχή του τραγικού δεν λείπει ούτε από τον Καρυωτάκη ούτε από τον Καβάφη.

«Οι Πόνοι της Παναγίας»: Το ποίημα ανήκει στο ποίημα *Σκλάβοι Πολιορκημένοι*. Περιέχεται στο πρώτο μέρος του ποιήματος που έχει τίτλο «Το θεϊκό ήτοι το ανθρώπινο πάθος». Χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες : η πρώτη, στις τέσσερις πρώτες στροφές (φυσικός κόσμος: Γέννηση), η δεύτερη, στις επόμενες τέσσερις στροφές (θρησκευτικός κόσμος: Σύλληψη), η τρίτη, στις επόμενες τέσσερις στροφές (κοινωνία: η ζωή του Ιησού, η τομή μύθου και ιστορίας) και η τέταρτη ενότητα, με την τελευταία στροφή (θείο δράμα – ανθρώπινο δράμα: μια διαρκής τραγικότητα).

- Ο λυρισμός του Βάρναλη, όπως φαίνεται ιδιαίτερα στη 2^η και 3^η στροφή, και η σύγκριση με το λυρισμό του Χορτάτζη.
- Το σολωμικό διακείμενο της 2^{ης} ενότητας.
- Το θρησκευτικό διακείμενο (Σικελιανός, Βάρναλης, Ρίτσος).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κώστας Βάρναλης. *Τα πενήντάχρονα του έργου του*. Αθήνα, Κέδρος, 1957.
- Κώστας Βάρναλης · *Φιλολογικά Απομνημονεύματα*. Αθήνα, Κέδρος, 1980. (Επιμέλεια Κώστας Γ. Παπαγεωργίου). *Κώστας Βάρναλης - Φως που πάντα καίει. Επιστημονικό Συνέδριο* (αίθουσα συνεδρίων του ΚΚΕ, 16-17/4/2011. Διοργάνωση Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ)». Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2012.
- Βαρίκας Βάσος, *Κώστας Βάρναλης - Κώστας Καρυωτάκης*. Πλέθρον, Αθήνα 1978 (2^η έκδοση).
- Γιάννης Δάλλας, *Η δημιουργική δεκαετία στην ποίηση του Κ. Βάρναλη*. Κέδρος, Αθήνα 1988.
- Ιωάννης Ζαρογιάννης, *Η πρόιμη ποίηση του Βάρναλη και ο Σολωμός*. Λωτός, Αθήνα 1997
- Ηρακλής Κακαβάνης, *Ο άγνωστος Βάρναλης και 19 αδημοσίευτα ποιήματά του*. Εντός, Αθήνα 2012.
- Γεωργία Λαδογιάννη, «Η πρόσληψη των επαναστατικών κοινωνικών ιδεών στο *Φως που καίει* του Κώστα Βάρναλη», *Κείμενα για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία*. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995, 77-94.
- Γεωργία Λαδογιάννη, «Ζητήματα αισθητικής συνάφειας και ποιητικής στο *Φως που καίει*», *Ουτοπία* 68 (Φεβρουάριος 2006) 85-93.
- Τίμος Μαλάνος, *Κώστας Βάρναλης*. Αλεξάνδρεια 1944.
- Λουτσία Μαρκελέζι - Λούκα, *Συμβολή στην εργογραφία του Κώστα Βάρναλη · Αισθητικά - Κριτικά: 1911-1944*. , Κέδρος, Αθήνα 1984.
- Θεανώ Μιχαηλίδου, *Αρχείο Κώστα Βάρναλη: Το εργαστήρι του ποιητή και η ιστορία*. Γεννάδειος Βιβλιοθήκη-Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών, Αθήνα 2011.
- Μ. Μ. Παπαϊωάννου, *Κώστας Βάρναλης. Μελέτες*. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2011 (2^η έκδοση).
- Κώστας Στεργιόπουλος, «Η πνευματική παρουσία και η ποίηση του Βάρναλη», *Περιδιαβάζοντας Α΄ · Από τον Κάλβο στον Παπατσώνη*. Κέδρος, Αθήνα 1982, σ.91-99.

Τα έργα του κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Κέδρος.

